

УДК 378.011.3-051:373.2]: 373.2.015.31:17.022.1
DOI <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2022.80.278185>

НАТАЛІЯ МАНЖЕЛІЙ

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-1030-764X>

(Полтава)

Place of work: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: manzheliinata@gmail.com

ТЕТЯНА ФАЗАН

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9132-9394>

(Полтава)

Place of work: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: fazantp7@gmail.com

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація. У статті розкрито проблема підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми, які постраждали внаслідок бойових дій на території України. Підтверджена думка відомих учених про те, що сучасний фахівець дошкільної освіти в першу чергу сам повинен бути духовно-морально сформований, усвідомлювати глибокий зміст понять: любов, милосердя, доброта, чуйність, послух, чемність, взаємодопомога, вдячність, пошана, адже діти, а особливо ті, що постраждали від війни і яким потрібна педагогічна підтримка, беруть свою духовну силу і поживу саме від своїх наставників. Наголошено на важливості якісної підготовки майбутнього вихователя до роботи з категорією таких дітей.

Відповідно до «Кодексу цінностей сучасного українського виховання і розвитку» О. Вишневського, представлена реалізація підготовки сучасних фахівців дошкільної освіти до формування та відновлення духовно-моральних цінностей у дітей, постраждалих внаслідок воєнних дій. Зроблено висновок про те, що лише в комплексному поєднанні вивчення навчальних дисциплін здійснюється накопичення теоретичного багажу знань і вмінь організації та проведення різних форм практичної діяльності з дітьми по формуванню та відновленню у них духовно-моральних цінностей.

Ключові слова: підготовка майбутніх вихователів, духовно-моральні цінності, «Кодекс цінностей сучасного українського виховання і розвитку», діти дошкільного віку.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасне суспільство сьогодні переживає важкі часи. Ведення активних бойових дій на території України та дотримання правового режиму воєнного стану призвело до постійної міграції населення через втрату засобів для існування, зниження соціального рівня, матеріальної бідності, страх за життя дітей та близьких. У пошуках матеріально-кращого, спокійнішого життя «без сирен», людство втрачає духовно-моральні цінності та ідеали, що активно веде до внутрішнього руйнування особистості та суспільства в цілому. Діти, наче «губки», всмоктують в себе весь негатив, почутий вдома від рідних, з телевізора, з гаджетів, що дуже негативно впливає на психічний розвиток та формування правильних духовно-моральних цінностей життя.

Тому, нагальною потребою наразі є підготовка першого педагога дитини – вихователя, який сам буде духовно - морально сформований і вмітиме відновити у дитячому серці втрачені ідеали та цінності. Підтвердженням цього є слова відомих вчених, К. Ушинського: «У вихованні все повинно ґрунтуватися на особистості вихователя, тому що виховна сила виливається лише з живого джерела людської особистості». (Ушинський, 1997, с. 39) і провідного фахівця сучасної дошкільної освіти А. Богуш: «Дитяче серце надзвичайно сприятливе до всього. Воно м'яке, наче

віск, на якому відображається відбиток притиснутої до нього печатки» (Богуш, 2007. с. 16). «Від того, яким дитині відкриється світ, залежатиме її майбутнє духовне зростання» (Богуш, 2007. с. 7). З вище сказаного окреслюється актуальність поставленої проблеми: формування духовно-моральних цінностей дітей, постраждалих внаслідок воєнних дій, залежатиме від належної підготовки до цього процесу кваліфікованого фахівця дошкільної освіти.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз проблем підготовки спеціалістів для закладів дошкільної освіти та осмислення процесів, специфічних для України, знаходимо у працях Т. Андрющенко, Л. Артемової, Г. Беленької, А. Богуш, Н. Грами, Т. Жаровцевої, Л. Зайцевої, Л. Зданевич, Н. Калініченко, І. Княжевої, О. Кононко, К. Крутій, І. Луценко, В. Майбороди, В. Нестеренко, Т. Поніманської, О. Проскури, О. Сухомлинської, М. Собчинської, Т. Степанової, О. Трифонової, Т. Танько.

Питаннями духовно-морального виховання дітей дошкільного віку займалися такі вітчизняні вчені: Г. Ващенко, В. Зеньковський, І. Огієнко, С. Русова, К. Ушинський, П. Юркевич та ін., які зазначали, що підвищенню якості духовно-морального виховання дітей і молоді значною мірою сприяє застосування християнських цінностей у навчально-виховному просторі України.

Сучасні дослідники (І. Бех, А. Богуш, О. Вишневський, І. Сіданіч, М. Стельмахович, О. Сухомлинська, Т. Тхоржевська, Н. Химич) поєднують моральні ідеали та загальнолюдські цінності, надають пріоритет духовному вихованню над інтелектуальним. На їхню думку, значення душі та духовного виховання є особливо актуальними сьогодні в нашій державі. Результати науково-педагогічних досліджень свідчать, що позитивним явищем у сучасній освіті є те, що в новій системі цінностей чільне місце посідають ідеї християнства і саме на них будується системне духовно-моральне виховання дітей і молоді в українському суспільстві.

Мета статті полягає у висвітленні процесу підготовки фахівців дошкільної освіти до формування духовно-моральних цінностей у дітей, постраждалих внаслідок воєнних дій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» (частина перша, ст. 30), педагогічний працівник закладу дошкільної освіти – особа з високими моральними якостями, яка має вищу педагогічну освіту за відповідною спеціальністю, забезпечує результативність та якість роботи, а також фізичний та психічний стан якої дозволяє виконувати професійні обов'язки (*Про дошкільну освіту*, 2001). Вихователі закладів дошкільної освіти, виконуючи свої професійні обов'язки, покликані дбати про «... гармонійний розвиток особистості дитини, ... виховання ціннісного ставлення до природного й соціального довкілля, до самої себе, формування механізмів соціальної адаптації та творчого втілення в умовах життя» (*Базовий компонент дошкільної освіти*, 2021). Виникає необхідність підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до здійснення завдань духовно-морального зростання вихованців, «створення сприятливих умов для формування особистісної зрілості дитини, її базових якостей» (*Базовий компонент дошкільної освіти*, 2021).

Метою сучасних парціальних програм з духовно-морального розвитку дошкільників («Програма духовно-морального виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях», «Зерно любові» та «Скарбниця моралі») є формування у дітей дошкільного віку комплексу духовно-моральних рис, шляхом ознайомлення з християнськими та національними цінностями в площині освітніх ліній Базового компонента дошкільної освіти «Особистість дитини» та «Дитина в соціумі».

Важливим завданням у процесі підготовки майбутніх вихователів є усвідомлення ними важливості духовно-морального виховання дошкільників, адже саме цей вік є сенситивним у процесі становлення духовного потенціалу особистості. Успішність педагогічної діяльності значною мірою залежить від внутрішнього світу самого вихователя. Тому майбутні фахівці дошкільної освіти повинні усвідомлювати глибокий зміст понять: любов, милосердя, доброта, чуйність, послух, чемність, взаємодопомога, вдячність, пошана. Чисті душі дітей мають брати свою духовну силу і поживу саме від своїх наставників, а особливо діти, що постраждали від війни, яким потрібна особлива підтримка. Завданням вихователя є навчити розрізняти добро і зло, яке дитина насамперед сприймає як гарне і огідне. Педагог завжди має бути зразком для наслідування духовно-моральної поведінки у взаємовідносинах з іншими людьми (Химич, 2017, с. 312).

Дошкільний вік у сенсі духовно-морального розвитку є унікальним і своєрідним. У цей період закладаються основи образного сприймання навколишнього середовища як світу, що

наділений несподіванками та таємницями. Основним завданням вихователів є залучення дітей дошкільного віку до духовних переживань, що дасть змогу зробити прагнення дитячих душ ширими, глибокими, різносторонніми.

Виховання значною мірою залежить від наполегливості й майстерності педагога, поваги, підтримки та любові до дитини. Головним професійним завданням вихователя є залишити в дитині частинку своєї душі, посіяти такі духовні зерна, які в майбутньому дадуть плідний урожай (Химич, 2020). Якість компетентності кожного вихователя залежить від розвитку власного духовного потенціалу, що в свою чергу робить піднесення на нову височінь без якої істинне виховання неможливе.

Змістовий компонент підготовки майбутнього вихователя у закладах вищої освіти передбачає:

- притаманність моральних якостей, які включають любов до дітей, віру в їх можливості та здібності, педагогічну справедливість, повагу до вихованців і становлять основу педагогічної етики;
- духовність, тобто прагнення до правди, істини в знаннях і праці, краси, що є основою загальної та педагогічної культури сучасного педагога (Євтух, 2008, с. 614)

Видатний педагог сучасності Омелян Вишневський у своєму посібнику для студентів закладів вищої освіти «Теоретичні основи сучасної української педагогіки», детально розкриває Кодекс цінностей сучасного українського виховання і розвитку «...духовність є найвищим щаблем в ієрархії цінностей. Без духовності не мислимо собі справжньої моральності, справжнього патріотизму, дійсної демократії, родинності, сили характеру тощо. Чи не найголовнішою функцією духовності є забезпечення чистоти системи цінностей, що, звичайно, залежить не лише від наявності і визначеності, але й від природи головного ідеалу» (Вишневський, 2008, с. 132). За його словами, «...лише визнання факту існування вічних, абсолютних ідеалів та прищеплення дітям віри в них, можна вважати надійною основою побудови системи сучасного українського виховання. Не існує іншого шляху духовного видужання людини, а без цього не матимемо і здорового суспільства» (Вишневський, 2008, с. 140).

За твердженням О.Вишневського до **кодексу цінностей виховання** відносяться:

- *Абсолютні, вічні цінності* (віра, доброта, чесність, любов, щирість, нетерпимість до зла, співчуття, милосердя, тощо);
- *Основні національні цінності* (українська ідея, що втілює в собі прагнення до державності та соборності, патріотизм і готовність до самопожертви у випадку потреби захисту Батьківщини, почуття національної самопошани і гідності, історична пам'ять, повага до державних та національних символів та до Гімну України, любов до рідної культури, мови, національних свят і традицій, повага до Конституції України і до обраних демократично владних чинників, орієнтація власних зусиль на розбудову Української держави та прагнення побудувати справедливий державний устрій, протидія антиукраїнській ідеології, прагнення до розвитку духовного життя українців тощо);
- *Основні громадянські цінності* (свобода, прагнення до соціальної гармонії, відстоювання соціальної і міжетнічної справедливості, культура соціальних і політичних стосунків, пошана до Закону, толерантне ставлення до чужих поглядів, якщо вони не суперечать абсолютним і національним вартостям, пошана праці як головного джерела суспільного добробуту, тощо);
- *Цінності сімейного життя* (подружня вірність, піклування про дітей, піклування про батьків і старших у сім'ї, пошана предків, взаємна любов батьків, злагода та довір'я між членами сім'ї, гармонія стосунків поколінь у сім'ї, дотримання народних звичаїв, оберігання традицій, сімейна відкритість щодо суспільного життя, тощо);
- *Валео-екологічні цінності* (увага до власного здоров'я, прихильність до спорту і фізичної праці, гарт організму в процесі сімейного і громадянського виховання, здоровий спосіб життя і протидія згубним звичкам (алкоголізму, наркоманії, палінню тощо), дотримування правил гігієни в особистому, родинному, громадському житті, на виробництві, прихильне ставлення до профілактики захворювань).

До **кодексу цінностей розвитку** належать:

- *Цінності життєспрямованості і мотивації життєдіяльності* (домінуюча життєва мета, визначеність життєвих пріоритетів, підпорядкованість повсякденних цілей головній меті (цілеспрямованість), гармонія головної мети і виду діяльності, духовні сили, спрямовані на діяльність, прагнення до реалізації життєвої мети, тощо);
- *Цінності сфери усвідомлення змісту, мети і процесу діяльності* (розум, мудрість, здібності, талант, евристичне мислення, творча активність, винахідливість, тощо);
- *Цінності, репрезентовані індивідуальними якостями суб'єкта діяльності* (внутрішня свобода, амбітність, ідеалізм, самоповага, оптимізм, бадьорість, життєрадісність, твердість слова, тощо) (Вишневецький, 2008).

З початком бойових дій на території України Полтавська область стала притулком для тисяч обездолених сімей, які постраждали від російської агресії. Заклади дошкільної освіти, школи, гуртожитки закладів вищої освіти перетворилися на тимчасові домівки для дітей внутрішньо переміщених сімей. Психологічною реабілітацією цих дітей займаються державні та волонтерські психологічні служби, психологи ЗДО, а відновлення духовно-моральних життєвих цінностей, втрачених внаслідок війни, лягає на плечі фахівців дошкільної освіти – вихователів.

У ситуації воєнного конфлікту в країні діти дошкільного віку є найуразливішими. Це пов'язано з тим, що процеси становлення і розвитку психіки, соціалізації, формування особистості, її світогляду започатковуються саме в цей період дитинства. Сталося так, що зростання нинішніх дошкільників проходить в умовах реальних подій військової агресії на території рідної країни і відтворювання медіа засобами відеосюжетів, документальних зображень бойової техніки, зброї, учасників бойових дій, поранених бійців, людських страждань, використання у мовленнєвому середовищі військової лексики (вибухи, ворожі обстріли, воєнні дії, збройні провокації, гранатомети, міни, окупанти, оборонні укріплення тощо). Це зумовило необхідність розроблення сучасних психолого-педагогічних підходів до організації життєдіяльності дітей дошкільного віку.

Кафедра дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка цілком забезпечує підготовку майбутніх вихователів до роботи з такими дітьми. На основі вивчення змісту освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта», навчальних планів підготовки майбутніх фахівців виявлено, що «питома» вага у формуванні знань, умінь і навичок у процесі здійснення підготовки здобувачів до формування та відновлення духовно - моральних цінностей дітей, постраждалих внаслідок воєнних дій на території України, припадає на обов'язкові навчальні дисципліни та практики (загальної, професійної підготовки) і вибіркової освітні компоненти.

Відповідно до «Кодексу цінностей сучасного українського виховання і розвитку» О. Вишневецького, професорсько-викладацький склад кафедри у процесі викладання навчальних дисциплін забезпечує належну підготовку кадрів до роботи з дітьми, постраждалими від російської агресії у відповідному обсязі.

Підготовка майбутніх фахівців до реалізації цінностей виховання:

- *Формування абсолютних, вічних цінностей* забезпечуються викладанням таких дисциплін: «Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку», «Дошкільна етнопедagogіка з методикою проведення занять з народознавства».
- *Формування основних національних цінностей*: «Технології формування національно-патріотичної компетентності дошкільників».
- *Формування основних громадянських цінностей*: «Історія української державності та національної культури», «Університетська освіта та академічне письмо».
- *Формування цінностей сімейного життя*: «Педагогіка сімейного виховання», «Актуальні проблеми сімейного виховання дошкільників», «Психологія сім'ї», «Інновації сімейного виховання».
- *Формування валео-екологічних цінностей*: «Педагогічна ортобіотика», «Технології організації дитячого відпочинку та оздоровлення», «Теорія та методика фізичного виховання та валеологічної освіти дошкільників».

Підготовка фахівців до формування цінностей розвитку:

- *Формування цінностей життєспрямованості і мотивації життєдіяльності*: «Психологія», «Педагогічна психологія».

- *Формування цінностей сфери усвідомлення змісту, мети і процесу діяльності: «Загальна педагогіка», Дошкільна педагогіка».*
- *Формування цінностей, репрезентованих індивідуальними якостями суб'єкта діяльності: «Соціальна психологія», «Теорія та методика організації індивідуальної педагогічно-підприємницької діяльності», «Організація гурткової роботи у ЗДО».*

Важливим у процесі підготовки майбутніх вихователів є оволодіння ними знаннями та вміннями подолання негативних наслідків впливу війни на дошкільників, використання різноманітних інноваційних технологій: технології активізації психологічних захистів і особистісного потенціалу, здоров'язбережувальні та корекційно-розвивальні технології, казкотерапія, ігрова психотерапія, арттерапія, терапії театральнo-драматичної діяльності, музикотерапія, оскільки вони збуджують позитивні емоції, допомагають дітям долати апатію, зникають страхи від пережитого, а також сприяють життєво необхідній комунікативній активності та творчості, допомагають впоратися з тривогою, напруженням, невпевненістю, пасивністю, спричиненими психотравмуючими подіями.

У змісті підготовки майбутніх вихователів передбачені також різновиди навчальних безвідривних та виробничих педагогічних практик, у ході яких здобувачі здійснюють спостереження за діяльністю дітей, проводять різні види і форми освітньої роботи, реалізуючи завдання формування та відновлення духовно-моральних цінностей дошкільників. Студенти, як майбутні фахівці дошкільної освіти, свідомо опановують нові знання, вміння, інноваційні технології, щоб у подальшому їх застосовувати на практиці та у власній педагогічній діяльності.

Висновки. Отже, формування і відновлення духовно-моральних цінностей у дітей, постраждалих внаслідок воєнних дій - справа досить складна і довготривала, це внутрішня невидима робота, яка не дає миттєвого результату. Саме сучасний компетентний фахівець дошкільної освіти має керувати нею. Тому такою важливою і необхідною є підготовка майбутніх вихователів до роботи з категорією таких дітей. Лише в комплексному поєднанні вивчення навчальних дисциплін, проходження педагогічних практик здійснюється накопичення теоретичного багажу знань, умінь і навичок організації та проведення різних форм практичної діяльності.

Проблема підготовки фахівців дошкільної освіти до роботи з дітьми, постраждалими від російської агресії, формування та відновлення у них духовно-моральних цінностей, у сучасних умовах є досить актуальною та нагальною і потребує постійного вдосконалення як професорсько-викладацького складу, так і здобувачів вищої освіти – майбутніх вихователів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Базовий компонент дошкільної освіти. 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
- Богущ А. М., Сучок В. Є. Уроки духовності дітям. Одеса : Друк, 2007. 108 с.
- Вишневецький О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Київ : Знання, 2008. 568 с.
- Євтух М. Б. Організація навчально-виховного процесу у педагогічних навчальних закладах. *Енциклопедія освіти* / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Хроніком Інтер, 2008. С. 613–614.
- Манжелій Н. М., Фазан Т. П. Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на засадах родинної педагогіки. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі* : зб. наук. праць. Полтава : ФОР Цьома С. П., 2021. Вип. 5. С. 104–112.
- Про дошкільну освіту: Закон України. *Офіційний вісник України*. 2001. № 31. С. 56–75.
- Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: у 2 т. Т. 1: Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології. Київ : Рад. школа, 1983. 489 с.
- Химич Н. Є. Духовно-моральне виховання старших дошкільників на християнських цінностях. *Трансформаційні процеси в дошкільній освіті першої половини XXI століття*: колективна монографія. Переяслав, 2020. URL: <https://ssrn.com/abstract=3725187> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3725187>
- Химич Н. Є. Підготовка студентів спеціальності «Дошкільна освіта» до духовно-морального виховання дітей дошкільного віку. *Молодий вчений*. 2017. № 6 (46). С. 311–314.

REFERENCES

- Bazovyi komponent doshkilnoi osvity [Basic component of preschool education]. (2021). Retrieved from https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf [in Ukrainian].
- Bohush, A. M., & Suchok, V. Ye. (2007) *Uroky dukhovnosti ditiam [Lessons in spirituality for children]*. Odesa: Druk [in Ukrainian].
- Khymych, N. Ye. (2017). Pidhotovka studentiv spetsialnosti «Doshkilna osvita» do dukhovno-moralnoho vykhovannia ditei doshkilnoho viku [Preparation of students of the specialty "Preschool education" for the spiritual and moral education of preschool children]. *Molodyi vchenyi [A young scientist]*, 6 (46), 311-314 [in Ukrainian].
- Khymych, N. Ye. (2020). Dukhovno-moralne vykhovannia starshykh doshkilnykiv na khrystyianskykh tsinnostiakh [Spiritual and moral education of older preschoolers on Christian values]. In *Transformatsiini protsesy v doshkilnii osviti pershoi polovyny XXI stolittia [Transformation processes in preschool education of the first half of the XXI century]*. Pereiaslav. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=3725187> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3725187> [in Ukrainian].
- Manzhelii, N. M., & Fazan, T. P. (2021). Dukhovno-moralne vykhovannia ditei doshkilnoho viku na zasadakh rodynnoi pedahohiky [Spiritual and moral education of preschool children on the basis of family pedagogy]. In *Doshkilna osvita u suchasnomu sotsiokulturnomu prostori [Early childhood education in the modern sociocultural space]* (Vol. 5, pp. 104-112). Poltava: FOP Tsoma [in Ukrainian].
- Pro doshkilnu osvitu [On preschool education]: Zakon Ukrainy. (2001). *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy [Official Bulletin of Ukraine]*, 31, 56-75 [in Ukrainian].
- Ushynskiy, K. D. Vybrani pedahohichni tvory. Liudyna yak predmet vykhovannia. Sproba pedahohichnoi antropologii [Selected pedagogical works. Man as a subject of education. Attempt at pedagogical anthropology] (Vol. 1). Kyiv: Rad. shkola [in Ukrainian].
- Vyshnevskiy, O. I. (2008). *Teoretychni osnovy suchasnoi ukrainskoi pedahohiky [Theoretical foundations of modern Ukrainian pedagogy]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
- Yevtukh, M. B. (2008). Orhanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu u pedahohichnykh navchalnykh zakladakh [Organization of educational process in pedagogical educational institutions]. In *Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of Education]* (pp. 613-614). Kyiv: Khronikom Inter [in Ukrainian].

NATALIA MANZHELIY

TETIANA FAZAN

TRAINING OF FUTURE EDUCATORS TO THE FORMATION OF SPIRITUAL AND MORAL VALUES IN PRESCHOOL CHILDREN IN THE CONDITIONS OF WAR

Annotation. The article reveals the problem of training future educators to work with children who suffered as a result of hostilities on the territory of Ukraine. The opinion of well-known scientists has been confirmed that a modern specialist in preschool education must first of all be spiritually and morally formed himself, aware of the deep meaning of the concepts: love, mercy, kindness, sensitivity, obedience, politeness, mutual help, gratitude, respect, because children, and especially those who suffered from the war and who need pedagogical support, take their spiritual strength and nourishment precisely from their mentors. The importance of quality training of the future educator to work with such children is emphasized.

In accordance with the "Code of Values of Modern Ukrainian Education and Development" by O. Vyshnevskiy, the implementation of the training of modern preschool education specialists for the formation and restoration of spiritual and moral values in children affected by military actions is presented. It was concluded that only in a complex combination of study of educational disciplines is the accumulation of theoretical knowledge and organization skills and carrying out various forms of practical activities with children for the formation and restoration of their spiritual and moral values.

Keywords: training of future educators, spiritual and moral values, "Code of values of modern Ukrainian education and development", children of preschool age.